

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск 16

Рівне-2009

„Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 16. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2009. – 313 с.

Збірка вміщує результати наукових пошуків з актуальних проблем української та світової історії, виголошені на I Міжнародній науково-практичній конференції молодих дослідників, аспірантів, магістрантів 9-10 грудня 2009 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний факультет).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог);

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ);

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський);

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці);

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ);

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Згідно постанови президії ВАК України часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії” визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 4 від 27 листопада 2009 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 15857-4329Р від 12.10.2009 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

- Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1830. – Т. XXVII. 1802-1803. – №20.837. – С. 722-723.
13. Императорский указ, данный Митрополиту Римско-Католических церквей в России Сестреничичу “О наблюдении ему, дабы не только стеснений или совращений, но и малейшего прикосновения в свободе совести Униатам от Духовного и Католического правительства не было наносимо” от 6 июля 1803 г. // Полное собрание законов Российской империи, с 1649 г. – СПб.: Типография II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1830. – Т. XXVII. 1802-1803. – №20.838. – С. 723.
 14. Коструба Т. Як Москва нищила Українську Церкву / Т. Коструба. – Львів: Товариство Священиків ім. св. Андрія, “Атлас”, 1995. – 160 с.
 15. Панас К. Історія Української Церкви / К. Панас, о. – Львів: НВП “Трансінтех”, 1992. – 160 с.
 16. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – Т.2. Від середини XVII століття до 1923 року / Н.Д. Полонська-Василенко. – [3-тє вид.]. – К.: Либідь, 1995. – 608 с.
 17. Сосно В. Методи “возз’єднання” білоруських селян-уніатів / Володимир Сосно // Берестейська унія (1596-1996): Статті й матеріали. – Львів: Логос, 1996. – С.111-115.
 18. Стоколос Н. Г. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перша половина XX ст.) / Н.Г. Стоколос: [Монографія]. – Рівне: РІС КСУ – ППФ “Ліста-М”, 2003. – 480 с.
 19. “Устав или общие постановления Императорского Виленского Университета и училищ его округа” // Полное собрание законов Российской империи, с 1649 г. – СПб.: Типография II Отделения Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1830. – Т. XXVII. 1802-1803. – №20.765. – С. 610-620.

УДК 94 [(477.4) + (470+571)] – 054.57 “1861/1881”

Наталія Івчик, аспірант Рівненського державного гуманітарного університету (науковий керівник д. політ. н., проф. М.М. Гон)

ПРАВА І БЕЗПРАВ’Я ЄВРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ХІХ СТОЛІТТЯ

Протягом ХІХ ст. Російська імперія залишалась однією з багатонаціональних держав світу. Політика, яка проводилася урядом, була спрямована на обмеження прав національних меншин у різних сферах життєдіяльності. Питання правовласності національностей завжди стояло на першому місці серед можновладців імперії. Однією з національних меншин, яка постраждала від проведення урядової політики були євреї. Урядом було визначено три напрямки проведення політики приборкання національних меншин та впливу на них – освіта, віра і землеволодіння. Останнє займало не менш важливе місце в політиці обмежень, як віросповідання і освіта.

Російське законодавство поділяло населення на категорії: місцеве населення (піддані імперії), іногородців та іноземців. До іногородців російське законодавство віднесло й євреїв, які в свою чергу поділялись на кочових та осілих. Права осілих іногородців зрівнювались із росіянами в правах та обов’язках за станами, в які вони вступали. Їхні права прирівнювались до прав російського населення в тому випадку, якщо євреї були в російському підданстві, і в тих випадках, якщо вони не підпадали під дію так званих “особливих про них правил”. Таких “особливих правил” було досить багато, які охоплюють як економічне так і суспільне життя єврейського населення [4, VI].

Єврейське населення Російської імперії в першу чергу було обмежене в доступі до землеволодіння, торгівлі та промисловості. І навіть після подій 1863 р. саме цій частині населення землю не тільки не продавали, але й не давали в оренду. Уряд в економічному питанні, яке стосувалось євреїв, було досить скрупульозне, адже це був не лише один із способів впливу та тиску на цю частину населення, але й найбільша “виробнича” цінність даного періоду в аграрній країні. Саме через цей напрямок впливу уряд намагається реалізувати свою програму, яка мала на меті зрусифікувати та підкорити населення для створення “загальноросійської” національності, і єврейське населення імперії в тому числі. Як підтвердження даної думки можна навести приклад указу 10 липня 1864 р., за яким всім без винятку євреям забороняється купувати землі від поміщиків і селян у відомчих губерніях Віленського та Київського генерал-губернатора, хоча закон від 26 квітня 1862 р. дозволяв євреям купувати ті поміщицькі землі, в яких припинялись обов’язкові відносини з селянами [5, 321].

Взагалі питання землеволодіння євреїв та економічна політика уряду стосовно них не означувалися одностайністю. В 1862 р. міністр фінансів Рейтерн висловився про необхідність дозволу євреям-торгівцям, промисловцям, ремісникам оселятись по всій імперії і користуватись промисловими та торговельними правами на рівні з іншим населенням [2, 122].

На думку міністра, просування торговельно-промислового єврейського населення імперії в землеволодіння мало б величезну користь, з однієї сторони, для самих євреїв, а з іншої, Російській

імперії, куди останні вкладали б свої капітали, і складали б конкуренцію основній частині населення держави [2, 124]. Звернувши увагу на пропозиції міністра фінансів, міністр внутрішніх справ Валуєв вніс у єврейський комітет пропозицію про надання дозволу ремісникам та іншим технарям оселятись по всій імперії. Однак єврейський комітет закрили в 1864 р. і проект не знайшов відповідної підтримки серед урядовців.

Не всі підтримували ентузіазм євреїв щодо їхнього землекористування, пояснюючи свою думку трафаретним штампом про їхню неохочість до земельної праці. Провал земельної колонізації євреїв мав дві причини. Перша – відсутність досвіду в цій сфері, та користування пільгами, які надавались при купівлі. Друге – в цій сфері в основному були євреї старшого віку, які фактично не зіштовхувались із землеробською працею [7, 49]. Окрім того, урядовцями притримувались думки, що заборонаю євреям працювати на землі захистить селян від їхнього впливу та експлуатації християн.

Відповідно положенню про пільги при придбанні казенних та приватних володінь у західних губерніях від 5 березня 1864 р. та інструкції про продаж казенних володінь від 23 липня 1865 р. євреї не мали права купувати та навіть брати в оренду або управління не лише цілих володінь але й окремих земельних угідь [4, 31]. Однак в таких маєтках вони могли бути винокурами та орендарями корчем, а також орендаторами та управителями технічних споруд (млинів, заводів). Ці права були забрані у євреїв правилами 3 травня 1882 р.

Для запобігання конкуренції з боку євреїв іншим націям, тимчасовим власникам казенних володінь західних та прибалтійських губерній заборонялось віддавати корчми на відкуп євреям. Євреї не могли брати участі в торгах на публічних продажах частин землі державних селян; їм заборонялось купувати поміщицькі володіння, в яких обов'язкові відносини селян з власниками не припинені.

Заборона євреям селитись на казенних землях західного краю згодом отримала доповнення – положення, за яким їм дозволялось переходити із земельного стану в інші, а в 1866 р. юдеям було остаточно заборонено приписуватись до земельного стану. І тоді ж їхні колонії були приписані до селянських організацій, а в обов'язках прирівнювались до селянського стану [3, 38].

Євреїв не допускали до торгів рухомим майном в тих місцях, в яких їм заборонялося постійно проживати. Що стосується немайнового, а земельного володіння, то слід відзначити, що в смузі осілості євреїв, якими б промислами вони не займались їм дозволялось вступати та переходити до земельного стану.

Що стосується промислового виробництва, то в цій сфері ситуація була іншою. Євреям-купцям першої гільдії, як Російської імперії, так і Царства Польського, було дозволено приписуватись за межами їх постійної осілості в купецтво першої гільдії до всіх міст Російської імперії, щоб вони цим правом користувались: ті євреї, які до 16 березня 1859 р. у першій гільдії перебували або перебуватимуть не менше двох років; ті євреї, які отримали купецьке свідоцтво першої гільдії після 16 березня 1859 р. будуть перебувати в ній не менше п'яти років. Приписуючись завдяки цій постанові до міст за межами постійної осілості, купці першої гільдії з числа євреїв користувались всіма правами корінного російського купецтва для цієї гільдії присвоєними: в торгівлі, влаштуванні фабрик та заводів, впровадженні банківських контор і придбанні нерухомого майна в імперії, виконуючи всі повинності купців першої гільдії, але без поширення на них пільг присвоєних на користь жителів тих міст, в яких вони приписані. Однак євреї, що входили в першу гільдію, і які приписуючись до міст за межами смуги осілості перебували в них не менше десяти років отримували право постійного проживання в цих містах на спільних для всіх мешканців правах. Таким чином, купці з євреїв де-юре зрівнювались в правах з корінним російським купецтвом. А фактично до єврейських купців застосовувались обмежувальні закони видані після цього розпорядження. На них поширювалась дія 3-ї примітки до статті 959, IX т., продовження 1881 р., за яким у дев'яти західних губерніях всім без винятку євреям заборонялось купувати землі від поміщиків і селян. Згодом їх фактично не допускали до утримування винних заводів, до виробництва та торгівлі спиртними напоями за межами смуги осілості.

Що стосується євреїв-купців першої гільдії приписаних в смузі осілості, то слід згадати про обмеження, які уряд називав “правами”. Їм дозволяли приїжджати в столицю та інші міста для закупівлі товарів, але лише два рази в рік. Для оптової торгівлі в столиці та портах у всіх губерніях визначених для осілості євреям-купцям потрібно було наймати християн або місцевих купців. Особиста торгівля та відкриття там лавок заборонялось. За порушення їх чекало виселення з конфіскацією товарів. Ці правила (“права”) стосувались й євреїв-купців другої гільдії. Євреям у містах, де їм дозволено лише тимчасове перебування заборонялась торгівля товарами з дому. За порушення правила їм загрожував штраф. Однак цей закон суперечить положенню 1866 р., за яким євреї за виробництво за межами смуги осілості або торгівлі підпадали під конфіскацію майна і виселення. Згідно т. зв. “прав” євреї-купці першої гільдії отримували особливе та спадкове громадянство за перебування в ній не менше двадцяти років [6, 375].

Щоб обмежити торгівельну активність євреїв та ускладнити конкуренцію з їхнього боку, євреям заборонялось торгувати в неділю та християнські свята. Торгівля спиртними напоями дозволялась лише в місцях їх постійного проживання і лише в їхніх будинках. Окрім того, їм дозволялась торгівля

алкогольними напоями у власних помешканнях, але за умови якщо і земля перебувала у їхній власності. Роздрібна торгівля спиртним дозволялась євреям у містах і містечках. Що ж стосується сільської місцевості, то це право вони отримували лише в тій частині де жили лише одні євреї [4, 41].

Обмеження прав євреїв застосовувались і в інших сферах. Такі закони торкались і промислової, і ремісничої діяльності євреїв. Виробництво власних промислів дозволялось їм на харківській, сумській ярмарках, однак лише за умови наявності власного штампуг. Іноземні товари не мали права продаватись євреями [6, 376].

Серед обмежувальних законів виняток становив закон 1865 р., за яким євреїв-ремісників затверджували у званні “корисних громадян” і надавали можливість займатись своїм ремеслом на території всієї імперії. Проте будь-яке відхилення від ремісничої справи загрожувало виселенням на “батьківщину” [5, 10]. Ті з євреїв, які займались ремісничою діяльністю, повинні були бути приписані в ремісничі цехи. В управах цехів, які склались з євреїв і християн, начальником цеху мав право бути лише християнин, що свідчить про те, що євреї не мали права займатись управлінською діяльністю, але вони мали право брати участь у виборах управителя. Євреям-майстрам дозволялось тримати учнів-християн за умови, що майстер мав одного підмайстра-християнина та з дозволу ремісничої управи. До обов’язків ремісничих управ входив періодичний контроль за відповідністю діяльності цехових євреїв.

Що стосується міського населення, то воно в основному ділилось за критерієм віросповідання на християн та юдеїв. Оскільки останні відносились до розряду іноземців, вони мали окремі від християн закони про стани. За ними окремо платили податки та інші грошові стягнення (коробочний та свічний), виконували повинності [1, 70].

Економічна політика держави щодо євреїв була неоднозначною: то означувалася певною лояльністю, то характеризувалася повною забороною. Залежно від поставленої урядом мети та подій, вони отримували так звані “права”, але за умови відмови від своєї віри та прийняття російського підданства. Відтак у період “ліберального” правління Олександра II в питаннях правовласності та правокористування національним меншинам надавали можливість вибору. Проте одна з поставлених цілей – створення “загальноросійської” народності, здійснювалася і засобом обмеження економічних та громадянських прав національних меншин, у тому числі і євреїв.

Джерела та література

1. Воронин А. Записка о владельческих городах и местечках Юго-Западного края / А. Воронин. – Ч. 1. – К., 1869 г. – 140 с.
2. Гессен Ю. Закон и жизнь как созидались ограничительные законы о жительстве евреев в России / Ю. Гессен. – СПб., 1911. – 187 с.
3. Толстой Ив. Ив. и Гессен Ю. Факты и мысли. Еврейский вопрос в России / Ив. Ив. Толстой, Ю. Гессен. – СПб., 1907. – 220 с.
4. Обзор ныне действующих исключительных законов о евреях, состоящих в подданстве России. – СПб., 1883. – 89 с.
5. Оршанский И. Г. Русское законодательство о евреях. Очерки и исследования / И. Г. Оршанский. – СПб., 1877. – 456 с.
6. Положение о пошлинах за право торговли и промыслов. – СПб., 1890. – 704 с.
7. Собрание статей из разных периодических изданий М. Моргулиса. – Вып. 1. – Кременчуг, 1869 г. – 110 с.

УДК 930.2+94(430)+34 (091)+940.43:14

Павло Троян, аспірант Рівненського державного гуманітарного університету (науковий керівник к.і.н., проф. Р.М. Постолюкський)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ В НІМЕЧЧИНІ ДО ПРОБЛЕМ ІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.

Вихід Німецької держави на передові позиції в останній третині ХІХ ст. був пов’язаний із діяльністю багатьох видатних особистостей, серед яких насамперед потрібно відзначити рейхсканцлера Отто фон Бісмарка. Саме політика “залізного канцлера” сприяла швидкому зростанню могутності Німецької імперії в 1871 – 1890 рр.

Водночас, поряд з непересічною особистістю Бісмарка важливу роль у консолідації внутрішньополітичного й економічного потенціалу німецьких земель, зростанні авторитету Пруссії, а потім кайзерівської Німеччини на європейській і світовій арені відіграли багато інших відомих політиків, дипломатів, учених, публіцистів. Назвемо хоча б Ганземана, Мантейфеля, Маршала, Трейчке, Ліста, Рошера, Франца, Блейхредера.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Луговий Олег (Одеса) Найм скандинавських воєнків у Київській Русі та Візантії в цифрах	3
Юсупович Адріан (Варшава, Польща) К вопросу о назначении игумена Стефана Владимирским епископом	7
Нагірний Віталій (Краків, Польща) “Да и Галич”: з історії відносин галицько-волинських князів із монголами у 1240-х рр.	9
Кузьма Тетяна (Рівне) Організація державного апарату: від Київської Русі до конституції Пилипа Орлика	12
Рибачок Ірина (Острог) Єврейська та татарська громади в містах Південно-Східної Волині в кінці XVI – першій половині XVII століття	17
Васильсва Ольга (Київ) До структури управлінського апарату гетьманського двору: дозорці та старости гетьманських маєтностей (1687–1734 рр.)	20
Конопка Наталія (Острог) Розв’язання малоросійським військовим губернатором Миколою Григоровичем Рєпніним проблем міського урядування	24
Мацко Наталія (Тернопіль) Взаємовідносини російських військовослужбовців із населенням Правобережної України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)	29
Кізлова Антоніна (Київ) Списки чудотворних ікон у системі святинь Києва кінця XVIII – початку XX ст.	33
Тимочко Ірина (Рівне) Кременецьке Свято-Миколаївське Богоявленське братство: ретроспектива	36
Косар Ірина (Івано-Франківськ) Діяльність Володимира Охримовича у студентському товаристві “Академічне братство”	39
Дацків Ігор (Тернопіль) Формування зовнішньополітичної концепції Українською Центральною Радою від автономії до незалежності	43
Хома Іван (Львів) Становище Окремого загону Січових Стрільців на час листопадового повстання у Львові	47
Долганов Петро (Рівне) Євреї в спектрі економічної політики ЗУНР	51
Заставецька Наталія (Тернопіль) Популяризація ідеї збереження пам’яток у Східній Галичині у 1920–1930-х р. (на прикладі діяльності Національного музею у Львові)	54
Гуменюк Оксана (Рівне) Масові репресії радянського режиму проти населення західноукраїнських земель (1939–1941 рр.)	57
Кратюк Ірина (Рівне) “Шуцманшафт”: місце й роль у контексті українсько-єврейських взаємин часів Другої світової війни	59
Дудка Наталія (Рівне) Військово-політична діяльність Дмитра Паліїва в роки Другої світової війни	62
Шевченко Лілія (Київ) Рівень споживання сільського населення України в роки хрущовської “відлиги” як показник якості його життя	64
Кузьмич Микола (Луцьк) Розвиток промисловості Волинської області в 1950-х – середині 1960-х років	68
Мазуркевич Альона (Київ) Рівень розвитку дошкільних закладів освіти як показник якості життя сільського населення України в 60-х – 80-х рр. XX століття	72
Колядинський Василь (Луцьк) Луцький автомобільний завод в роки незалежності (1991–2008 рр.)	75

Мушкевич Олег (Луцьк) Проблеми формування національної ідентичності та культури політичної свідомості української нації	80
Киридон Алла (Київ) Діяльно-христова церква в Україні: проблемне поле досліджень	83

СЕКЦІЯ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Троян Сергій (Рівне) Колонізаційно-підприємницька діяльність німецького купецтва в Південній Америці у XVI ст.	87
Шеретюк Руслана (Рівне) Перехід уніатів Білорусі в римо-католицизм на початку XIX століття та реакція на нього уряду крізь призму російського імперського законодавства	91
Івчик Наталія (Рівне) Право і безправ'я єврейського населення Російської імперії XIX століття	96
Троян Павло (Рівне) Концептуальні підходи в Німеччині до проблем імперської політики в другій половині XIX ст.	98
Валух Людмила (Рівне) Берлінська конференція (1884–1885 рр.): політична боротьба в Англії навколо питання про її колоніальні здобутки та втрати	101
Даценко Ірина (Київ) Дисертація та інститут наукової атестації в університетах Російської імперії (другої половини XIX – початку XX століття)	104
Кукса Олександр (Мінськ, Республіка Білорусь) Государственно-политическое строительство в 1917–22 гг.: основные тенденции в современной историографии Беларуси и России	107
Бунечко Сергій (Рівне) Аграрна реформа в Польщі: тенденції та особливості (1920-ті роки)	110
Постоловський Руслан (Рівне) Генеза й еволюція чеських національно-демократичних ідей: історичний дискурс	114
Дзюбишина Наталія (Рівне) Реформаційний рух у педагогіці Чехословаччини в міжвоєнний період	119
Боровець Марія (Рівне) Мюнхенська конференція: випадковість чи закономірність історії	122
Сай Галина (Рівне) “Десятилітній план” нової сіоністської організації: амбівалентність оцінки в контексті польсько-єврейських відносин	124
Субот Олександр (Рівне) Політичні чистки у верхівці Комуністичної партії Чехословаччини 1949–1963 рр.: їх причини і характер	127
Купрій Тетяна (м. Бровари Київської обл.) Роль Людвіга Ерхарда у проведенні економічної реформи 1948 р.: досвід повоєнної Німеччини	133
Поспелов Андрій (Одеса) Тероризм в умовах біполярного світу (1960–початок 1990-х рр.): спроба концептуального аналізу	137
Троян Віктор (Рівне) Пан'європейський рух в умовах краху комуністичних режимів у Центрально-Східній Європі	141
Яцечко Світлана (Луцьк) Причини та перебіг грудневих подій в Польщі у 1970 р.	142
Крисенко Дмитро (Київ) США в іраксько-кувейтському протистоянні 1988–1990 рр.: миротворець чи провокатор?	145
Мисан-Мілясевич Володимир (Львів) Шанхайська організація співпраці як провідний учасник антитерористичної боротьби	148
Десятничук Ігор (Рівне) Розвиток громадянського суспільства як об'єкт історичного дослідження	150
Гайдукевич Анастасія (Рівне) Аналіз діяльності українських організацій в Чеській республіці (1993–2006 рр.)	154

СЕКЦІЯ ІІІ. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Синюк Сергій (Рівне) Сліди культурних зв'язків Волині та Малопольщі у волинській книжності доби Володимира Васильковича	159
Тимощук Ольга (Львів) Социніани на Волині	161
Шмид Олександр (Рівне) Трудова імміграція поляків у Волинську губернію (1861–1914 рр.)	165
Немець Віктор (Львів) Весільний етап заручин на Волині і Поліссі: порівняльний аналіз (середина ХІХ – початок ХХ ст.)	168
Борщевич Володимир (Рівне) Культурно-просвітницька, благодійна праця православного духовенства Волині у 20–30-х рр. ХХ ст.	171
Переходько Наталія (Рівне) Медичне обслуговування населення м. Рівного (1921–1939 рр.)	175
Візитів Юлія (Рівне) Волинський Гонтар (Теодосій Довгалюк) – життєвий шлях будівничого пластової домівки	177
Ковальчук Тетяна (Острог) Внесок Волинського краєзнавчого товариства і опіки над пам'ятками старовини у розвиток туризму на Волині у міжвоєнний період	180
Самсонюк Тетяна (Рівне) ОУН у Західній Волині осені 1939 – літа 1941 років: вектори державотворчої діяльності та покарання за неї	183
Ленартович Олег (Луцьк) Відновлення організаційної мережі ОУН на Волині у 1939–1941 рр.	187
Булига Ірина (Рівне) Конфліктогенний потенціал міжправославних відносин на Волині у 1941–1942 рр.	190
Доброчинська Валентина (Рівне) Розвиток освіти Рівненщини в умовах окупаційної влади (1941–1944)	193
Абрамчук Катерина (Рівне) Вербувальна політика Німеччини на Волині в період Другої світової війни: особливості та шляхи втілення	196
Ковальчук Іван (Київ) Діяльність УПА на території Житомирської області в 1943 р.	199
Іванченко Володимир (Київ) Обставини загибелі письменниці та учасниці підпілля ОУН (Б) на Рівненщині Людмили Фої	202
Польова Юлія (Київ) Йосип Демчик (“Луговий”) – провідник Дунаєвського та Вінницького надрайонів ОУН (б) на Поділлі (1946–1951)	205
Ільницький Василь (Дрогобич) Керівний склад Дрогобицького надрайонного проводу ОУН (весна 1945 р.–1952 р.)	207
Борейко Галина (Рівне) Роль “Просвіти” у піднесенні національно-культурної свідомості у 80–90-ті роки ХХ століття	212
Писцьо Віталіна (Рівне) “Голос Сарненщини” – легальний пресовий орган періоду окупації	215
Прокопчук Сергій (Рівне) Початок будівництва “Козацьких могил”	218
Гілевич Ігор (Львів) Польові етнографічні дослідження Полісся України науковцями львівського скансену: історія, географія, тематика, результати та подальші перспективи	221

СЕКЦІЯ ІV.**ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ**

Ядечко Тетяна (Луцьк) Історична топографія Кременця Х–XIV ст. за літописними архітектурно-археологічними джерелами.....	226
Красножон Андрій (Одеса) Проблема датування оборонного рову фортеці Білгород на Дністрі	229
Чекурков Василь (Рівне) Археологічні джерела литовсько-польської доби про м. Дубно за матеріалами досліджень 2005 р.	234
Войтюк Олексій (Рівне) Характеристика замку в селі Тайкури на Рівненщині	236
Ващук Дмитро (Київ) Документи великого князя Свидригайла (за матеріалами 22 Книги записів Литовської Метрики)	237
Блануца Андрій (Київ) Земельні надання Сигізмунда II Августа на Волині: джерела дослідження	241
Сажок Оксана (Луцьк) Історіографія бібліотечної та видавничої діяльності церковних православних братств Волинської губернії у другій половині XIX – на початку XX століть	243
Дутчак Олена (Івано-Франківськ) Проблеми інституалізації галицького краєзнавства в українській та польській історіографії	247
Двуреченська Олександра (Дніпропетровськ) Органи міського самоврядування Катеринослава: історіографія питання	251
Музичин Ірина (Івано-Франківськ) Сучасна російська історіографія про зовнішньополітичні плани Росії щодо західноукраїнських земель наприкінці XIX – на початку XX ст.	255
Рябчикова Фаїна (Луцьк) Джерела до вивчення діяльності етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.)	259
Сова Андрій (Львів) Символіка пластового куреня “Лісові чорти” у Львові	267
Надурак Наталія (Івано-Франківськ) Українська історіографія про зовнішньополітичну діяльність ОУН (1929–1941)	271
Марченко Наталія (Острог) Періодичні видання як історичне джерело	275
Мальована Марія (Івано-Франківськ) Соціально-економічний розвиток західноукраїнськьї земель в 1950-х – першій половині 1960-х рр. у світлі вітчизняної історіографії	278
Корнійчук Любов (Острог) Співпраця Аркадія Жуковського в журналі “Український історик”	282
Хеленюк Анастасія (Острог) Професор Любомир Винар як редактор журналу “Ethnic Forum”	287
Клинова Галина (Рівне) Проблеми давньої історії України у творчості Олександра Домбровського	290
Наконечна Ольга (Івано-Франківськ) Національно-культурне відродження етнічних меншин України у 1985–1991 рр.: вітчизняна історіографія	293
Матлай Любава (Київ) Дипломатія Іспанії в період консолідації (80–90-ті роки XX століття): історіографія проблеми	297
Грачевська Таміла (Дніпропетровськ) Проблеми українсько-турецьких відносин: історіографічна традиція та новітні підходи	302
Годованська Оксана (Львів) Релігійні практики українських трудових мігрантів четвертої хвилі	305
ДАНІ ПРО АВТОРІВ	307
ЗМІСТ	310

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **В.М. Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **В.Б. Самсонюк, Л.М. Федорук**

Обкладинка – **Г.В. Волохов**

Підписано до друку 27.11.2009 р.

Папір офсетний. Гарнітура "Times New Roman".

Наклад 300 прим. Обліково-видавничих аркушів 37,9.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028.